

REDNISTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8 (tiskarna L. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21-60, polletna K 10-80, četrtletna K 5-40, mesečna K 1-80; za Nemčijo celoletno K 26-40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36-—.

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNISTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inserati: enostopna petletna 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Posamezne številke sprejemajo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije leta so poštne proste.

Stev. 462.

V Ljubljani, v torek dne 17. decembra 1912.

Leto II.

Hujškači.

Satansko je delo, ki ga opravljajo v sedanjih kritičnih dobi različni neodgovorni elementi z očitnim namenom, da bi skalili mir in na kakršenkoli način spravili iskro v smodnik. Včeraj se je v Londonu vršila mirovna konferenca, da bi našla pot do miru na Balkanu; in delo, ki ga imajo posredovalci opraviti v glavnem mestu Velike Britanije, ima neprecenljiv pomen za vse evropske narode. Zakaj če se uspešno zaključi, je balkanski mir obenem svetovni mir; fantazija pa si komaj upa načrtovati sliko, ki bi lahko nastala če bi se to delo ponesrečilo in bi vojna furija z balkanskega polotoka planila po vsej Evropi. Ni si mogoče misliti nobenega državnega dobička, ki bi bil toliko vreden, da bi naplaval strašne posledice evropske vojne. In ni si mogoče naslikati katastrofe, ki bi bila združena s tako vojno za vse prizadete narode, ker presega grozota resnice vse, kar more ustvariti najbujnejša fantazija.

V tej dobi, ko trepečejo milijoni src ob plahem vprašanju, če se posreči londonskemu pogajanju ohraniti mir in preprečiti povratek starodavnega barbarstva, v dobi, ki je že brez vojne vsled napetosti položaja prizadela tisočim velikansko gospodarsko in kulturno škodo, se brez sramu oglašajo predrzni, brezvestni, podli hujškači, ki v dnu svojega bestialnega srca nimajo druge želje, kakor da bi se ponesrečilo delo mirne sprave in da bi se po Evropi razlile reke krvi.

Tudi v Avstriji imamo take čedne duše; kdor je prisiljen, da čita časopise različnih barv, jih pozna. Za ščit svojega tolovajskega opravlja jemišje »patriotizem«, postavljajo se v pozo junakov; neubranjo brenkajo o časti in prestižu in podobnih donečih besedah. Ali kdor pogleda natančneje, opazi, da je ščit iz papirja; poza je slabo posnemanje slabega štafista, fraze pa so v momentani potrebi nabrane po slovarju. Celo figura je zopna kakor Savcjadardova opica v generalski obleki.

Plačani izivčaji, varno skriti in neodgovorni, se drznejo blati in sramotiti vse zagovornike miru, pa govoričijo o mekuščnosti in strahopetnosti. Tak junak je sicer ves nesrečen, če mu v hotelu postelja ni dovolj komodna, in s hrabrostjo se lahko baha, ker mu je ni treba dokazati. Pištoli se mu ustrašijo, če bi vedel, da ni nabita; in če bi moral le dvajset kilometrov peš marširati, bi potreboval na sredi poti pet zdravnikov. Ali z jezikom zna biti hraber za deset Don Quixotov in prijatelje miru zasmehuje, kakor da mu je Gospod dal Simonovo moč.

Smešne bi bile te karikature, če ne bi v dobah, kakršna je sedanja, ravno delo takih zlobnih podlih, figur lahko postajalo nevarno. Napetost položaja, ki se seveda ne da utajiti, učinkuje itak škodljivo na možgane širokih krogov; razširjanje vsakovrstnih fantastičnih vesti ovira logično mišljenje; in kadar fo duhovno oslabiljen, ima sugestija do njih največjo moč. Če se nesamostojnim glavam dan na dan dopoveduje, da mora biti vojna, če se ogrevajo z »užaljeno častjo, ki jo more samo kri oprati,« če se jim podajajo o »sovražnikih« slike kakor o gozdnih roparjih, se ni čuditi, da pride mir nazadnje v resno nevarnost.

In prav zdaj, ko se ima v Londonu opraviti delo, od katerega so odvisne zgodovinske usode, lajajo krvavi psi še glasneje, ščujajo pobalinski hujškači še besneje. Da morejo

izvrševati to nepošteno obrt, pa lažejo, zavajajo dejstva, pačijo vesti.

Nespametno je v takih časih, kakršni so sedanj, verjeti vsakemu časnikarskemu poročilu; nespametno je, pripisovati vsaki besedi, tudi če je bila res izrečena ali napisana, usoden pomen. Laž še davno ni umrla; dnevi splošne raburjenosti jo pa najbolj poživljajo in pospešujejo. Kdor bi hotel zbrati in zabeležiti vse kar se je zlagalo, odkar je nastal na Balkanu in v Evropi sedanj položaj, bi moral temu delu posvetiti celo življenje. Ob takih prilikah ni laž le privlačna kakor laž, ampak marsikomu je koristna; par kratkih besed uničuje in vstvarja v takih slučajih cela premoženja. Že zaradi tega bi bilo treba skrajne previdnosti glede na vesti, ki jih prinaša in razširja časopisje. Naravnost zločinsko pa je, na podlagi takih poročil hujskati javnost in podpirati razburjenost.

Te dni so poročila pravila, da hoče Srbija zahtevati trgovsko lukso ob Jadranskem morju in »hodnik« do nje tudi na konferenci, da pa ne bo storila ničesar proti nasvetu rusko-francosko-angleške zveze in proti volji Evrope. Kdor koli nima a priori zlobnega namena, je lahko smatral to vest za veliko olajšanje, zakaj sočasno se je iz verodostojnih virov poročalo, da se noče ne Rusija ne tripelantata izpostavljati zaradi srbske luke. Dobra volja je torej omenjeno vest o Srbiji z dobro vestjo lahko čitala tako: »Teoretično bomo zahtevali to, o čemer smo že dolgo govorili; praktično pa se bomo vdali potrebi; le obliko iščemo, da naše popuščanje ne bo izgledalo kakor poraz.«

Jezik diplomatov ima posebno slovnico in poseben slovar. Kako oni mečtarijo, kako izražajo svoje misli in kako jih skrivajo, gre na drug list. Ali kdor govori z javnostjo, mora govoriti jezik, ki ga javnost razume. Kdor pa kriči na podlagi citiranih vesti o srbskem izživljanju in o neizogibnosti vojne, bega ljudi in opravlja enak posel, kakor zastupilevalec vodenjakov. V življenju držav in narodov se pokazujejo različni, večji nasprotni interesi, politika je zastopanje interesov in da gre za uspehom, je razumljivo. Pri tem se ne oziramo na vprašanje, kdo bi moral določiti, kakšni so resnični interesi te ali one države, in ne oziramo se na dejstvo, da pogostoma ravno oni ne poznajo pravih interesov države, ki jih »zastopajo«.

Toda uspeh in način, kako se dosega, so različne reči. Ako je uspeh sam važen, je mogoče prostranstvo pomena. Da nastanejo v sedanjih družbi vojne, če se ne doseže zaželjeni uspeh, je umevno; da pa bi se vodila vojna zaradi tega, ker se doseže enak uspeh po drugi poti po pričakovani poti, je nezaslišano. O interesih Avstrije se lahko zelo različno sodi; to pa je gotovo, da ne morejo biti koncentrirani v interese kakšne posamezne osebe, pa če bi bila ta oseba tudi kakšen dunajski šmok.

Čim drzneje se oglašajo zločinski hujškači in čim infamneje se pletejo intrige v zakotjih in skroviščih, tem glasneje je treba poudarjati, da je mir najvišji interes narodov in da je ohranitev miru tudi danes najvažnejša naloga vseh onih, ki imajo v življenju narodov kakršnokoli vlogo.

Tržaška deželna konferenca.

(Dalje.)

Iz poročila o strankinem časopisju in drugih bojnih in izobraževalnih sredstvih, ki ga je podal sohr. Golouh, posnemamo sledeče:

kar hoče. Odrinila sva na prod in s strahom pričakovala, kaj bo. Toda nič ni bilo. Ob petih je prišel mojster in izpremembe nisva zapazila na njem. Poslovodja torej vendar ni naznanil.

Minilo je par dni brez izpremembe in prišla je sobota. Delala smo po starem redu. S Slovkom sva vozila iz struge do kanala, tovariša sta pa odvažala odtod v tovarno in pomagala zidarjem. Vpila sta, kako trpita, in posebno moj gospodar je po večerih tožil o bolečinah v rokah in nogah. V istini pa s Slovkom nisva imela vzroka, tarnati nad trpljenjem. Delala sva lagodno in še bolj bi bila lahko, ko bi bil prenehal mraz. Toda solca ni bilo od nikoder in dan na dan so visele težke, odurne megle na nebu. Samo kratka popoldanska urica nama je ostala v slabem spominu. Mojster naju je obiskal in tedaj sva uvidela, da ni dobro delati priročno njega in nesrečnima tovarišema sva verjela popolnoma.

Navadila sva se drug drugega že tako, da sva se glasno pričkala o raznih vprašanjih in med drugimi delavci vsa si pridobila znanje, osobito s tistima dvema, ki sta bila priča konflikta med poslovodjem in Slovkom. Sedajali smo se med delom, pripovedovali si in ni bilo baš predolg čas v tovarni. V soboto zvečer nas je mojster plačeval. Naju s Slovkom je pridržal pri sebi, kakor da ima kaj posebnega za naju.

Jutri, v nedeljo, pridita delat,« je šepnil, »ob sedmih jutraj. Toda ne povejta tega onima dvema.«

»Pridevala!« sva dejala veselo in čudeč se. V nedeljo jutraj je že čakal v tovarni. »Vozila bosta spet,« je ukazoval resno. »Glejta, da bosta delala, golufala me ne bosta, vem kaj človek lahko stori na dan. Sicer bosta delala prihodnjo nedeljo ona dva.«

Izdaja dnevnika znači veliki napredek stranke. Že je opaziti vzgojevalni vpliv lista. Spreminja se duševnost in naziranje slojev. Napredek se v tem pogledu ne dá utajiti. »Zarja« nam izvrstno služi za vulgariziranje socializma in dnevno predočevanje družabnih kontrastov in razrednih nasprotij. In ravno zato, ker se zavedamo velike koristi in globokega pomena dnevnika, je tembolj nerazumljivo dejstvo, da se mora list še vedno bojevati z mnogimi težavami in zaprekami. »Zarja« uživa brezpogojno moralno podporo mase. Drugače je v gmotnem pogledu. Vzrok, da ne sledi moralni podpori gmotna, je po mojem mnenju iskati v dejstvu, da nimamo enotne smotrene kulturne organizacije. Kulturno delo se ne vrši smotreno in po očrtanem programu. Vrš se le momentano ali enostransko. Manjka nam organizacija z izrecno nalogo, izobražati množice v socialističnem duhu, v duhu naših načel in stremeljenj. Treba je ustvariti predpogoje za uveljavljanje lista. Le če ustvarimo te predpogoje, mu zagotovimo razvoj. Pripravi! moramo slovensko delavstvo do razumevanja socialističnega programa in cilja. To je le mogoče izvršiti, če imamo na razpolago posebno organizacijo z edino nalogo, vstvariti potom kulture značaje delavstva. Potrebo take organizacije usiljujejo specielni interesi stranke in kulturno politični pojavi na Slovenskem.

Časopisje je najuspešnejša opora boju delavstva. Mnogokrat je časopisje, ki odloča o porazu ali zmagi političnega ali gospodarskega boja. Zadostno in dobro časopisje ustvarja pogoje delovanju in napredku stranke. Čimbolj je utrjeno socialistično časopisje v javnosti, tem ugodnejši so pogoji za dober uspeh akcij in gibanje stranke.

V tem pogledu konstatiramo na Slovenskem lep napredek. Poleg dnevnika, ki je postal najuglednejši slovenski list, imamo še čedno število strokovnih glasil, ki zasledujejo enake smotre. Imamo poleg teh revij, na katero smemo biti upravičeno ponosni. Drugače je z našo literaturo. Primerne socialistične literature nimamo. In v tem pomanjkanju zadostne socialistične literature je najšibkejša stran našega delovanja. Nemški in francoski sodruzi se dobro zavedajo pomena in koristi socialistične literature, ki naj poleg časopisja ustvarja razredni značaj in zavednost delavstva. Silni razvoj socializma v Nemčiji in na Francoskem je v prvi vrsti zahvaliti bogati in vsestranski socialistični literaturi nemških in francoskih sodrugov. Razmotrivajo se v mnogobrojnih primernih knjigah in brošurah znanstvena, narodna, socialna, gospodarska in verska vprašanja. Uspeh in korist takih publikacij je očitna. In taka literatura omogočuje razvoj časopisja. Dejstvo, da nimamo zadostne lastne literature, da primanjkujejo različni agitačni in poljudni spisi o socialističnih vprašanjih, je nemali vzrok nezadovoljivemu gmotnemu uspehu časopisja.

Naše ljudstvo ni vajeno čitati. Treba je šele zbuditi zanimanje v delavstvu za socialne, politične in gospodarske probleme in sploh za cilje, ki jih zasledujemo. Vrš se pa v to svrhu še vse premalo agitacije. Vse premalo se javno govori o socializmu. Treba je prirediti več shodov in predavanj. Shod in predavanje sta najuspešnejša sredstva, da se zbudi med delavstvom zanimanje za socialistične probleme in delavske razredne boje. Predavanj in poučnih shodov, izvzemši v Trstu, kjer imamo »Ljudski oder«, skoraj ni. Ni trditi, da se delavstvo ne zanima za širša vprašanja. Delavstvo rado

posluša primerna predavanja tudi v strogo znanstvenih problemih.

Okrepčajmo in poglobimo izobraževalno delo! To mora biti naša glavna naloga. V to svrhu je pa potrebna posebna enotna kulturna organizacija vseh izobraževalnih društev na Slovenskem. Imamo mnogo izobraževalnih društev, ki ne poslujejo in ne izvršujejo svoje naloge, to pa zaradi tega, ker so osamljene in lokalizirane in ker nihče ne nadzoruje in pospešuje njih delovanje. Koncentrirati moramo pred vsem vsa obstoječa izobraževalna društva v posebno zvezo; izvoli naj se centralni odbor, ki naj vodi, pospešuje in nadzoruje delovanje društev in ki naj ustanavlja povsod, kjer jih še ni, izobraževalna društva. Zvezi naj bo začasno glavna naloga organizacija kolportaze in razpečevanje socialističnih spisov. Kjer ni mogoče ustanoviti izobraževalna društva, naj se preskrbe »Zarji« kolporterji. Prirečajo naj se povsod primerna predavanja in poučni shodi. Zveza naj koncentrira in vodi praktično in teoretično izobraževalno delo. Zveza naj medtem preskrbi letno izdajo gotovega števila raznovrstnih poučnih, literarnih in političnih spisov. Glede gmotnih sredstev naj se tako izdajanje knjig in brošur organizira po načinu Slovenske Matice. — Poročevalec je stavil v smislu svojih izvajanih resolucij, ki je bila tudi sprejeta.

Zakon za pekovsko varstvo.

Že več let se bojujejo pekovski pomočniki za zakon, ki bi omejil brezprimerno izkoriščanje avstrijskih pekovskih mojstrov na življenju in zdravju pekovskih pomočnikov. Vsakdo ve, da ni skoraj delavcev, ki bi imeli tako težke delovne razmere in ki bi bili tako izkoriščani kakor so ravno pekovski pomočniki. Pred leti so že socialistični poslanci predložili poslanski zbornici načrt, ki naj bi zagotovil avstrijskim pekovskim pomočnikom take delovne razmere, kakršne so si priborili pekovski po kulturnejših državah kakor je Avstrija že davno. Ali Avstrija nikdar ne zataji, da je v najbližji sosesčini Turčije. Po dolgem, dolgem času je vendar vlada predložila poslanski zbornici načrt zakona za pekovsko varstvo. Zakonski načrt vlade ne pomenja veliko, je pač skoziškos avstrijski, saj je širom sveta znano, da ni nikjer tako slabo preskrbljeno za delavsko varstvo kakor pri nas. Vladi je bil celo onaj kompromisni zakonski načrt preradikalen, ki je bil sprejet v delovnem svetu od zastopnikov delodajalcev in delavcev in ki ga je priporočal celo krščansko socialni poročevalec. Vladni načrt je tako malopomenen, da če bi stopil danes v veljavo, ne bi izpremenil skoraj ničesar na sedanjih razmerah po pekarnah, ker so si pekovski pomočniki potom svojih organizacij priborili že mnogo več kakor pa nudi vladni načrt.

Po vsem tem bi človek sodil, da se ne bodo vladne stranke protivile hitri obravnavi zakona za pekovsko varstvo, kakršnega je predložila vlada. Ali kaj še! Krščansko socialni poslanci in poslanci zloglasnega nemškega Nacionalverbanda so sklenili, da se ne sme izročiti zakonski načrt brez prvega čitanja narodnogospodarskemu odseku! Krščansko socialni poslanci so v petek glasovali proti predlogu, ki bi vsaj nekoliko pospešil hitrejšo obravnavo zakona. To so tisti krščansko socialni poslanci, ki so imeli v septembru ob priliki evharistične komedije na Dunaju polno sladkih besed za ubogega

L. ŽENOVČ:

Med nami.

(Dalje.)

»Vidim!« je prasnol gospod udušeno in slišalo se je, kako je pogoltnil psovko. »Vidim, ali to vendar ni delo!«

»Vidite, dobri gospod!« se je prihljil Slovak in nekaj porogljivo je bilo v izrazu. »Tako dobro dene človeku, če si med delom privoščim malo počitka. Ker je pa zunaj mraz in veter, sva se skrila sem, da sva varna pred njim. Kar tako brez opravka sedeti pa tudi ne gre in zato sem si zapalil tole smotko...« in puhnil mu je šop dima pod nos.

»Nesramnež predrzni!« je zacvilil gospod uradnik. »Tako te poženeš odtod, takoj, takoj...«

»Gospod poslovodja!« je izgovoril Slovak resno in vstal pred njim. »Želel bi, da bi svoje ljudi nekoliko bolje poznali. Nama nimate nič ukazovati, ker delava za firmo in sva pod mojstrovo oblastjo. Vedite!«

»A tako!« Poslovodja se je zvrtilo v glavi in zamrmravši nekaj nerazumljivih besedi, se je obrnil in izginil iz barake. Zapazil ni niti svojih delavcev, ki sta si ves čas dala opravka s težkim kolesom in ga pridno rinila semtja. Zdaj sta ga pustila in se nasmejela na glas.

»Dobro si naredil!« je hvalil eden Slovaka in se krotal. »Taki še ni slišal in pozabi jih tudi ne tako kmalu.«

Slovak ni bil preveč zadovoljen s svojim uspehom, od ene strani namreč. Bal se je, da bo užaljen poslovodja naznanil zadevo našemu mojstru, kar bi imelo zanj in tudi zame več kot neprijetne posledice. Sklenila sva, da pustiva barako in se lotiva dela, naj pride potem

Požurila sva se, zakaj vsekakor sva bila hvaležna, da je nama privoščil zaslužek še po vrhu.

»Tako bova še zaslužila kaj!« je mrmral Slovak zadovoljno.

»Toda ona dva, kaj porečeta?« sem menil jaz. »Gospodar me je že davi izpraševal, kam grem.«

»Saj mu nisi povedal!«

»Ne, lagal sem se mu! Ali ravno zavoljo tega se bojim, da bi me videl.«

»Kaj moreva zato, se je izrazil Slovak.

»Reveža sta, ali jaz jima ne morem pomagati.« Nekoliko sebičnosti je bilo v teh besedah. To je proletarska sebičnost, ki je razširjena med nižjimi sloji in se zbujala na dan v podobi naivnega koristolovstva. Kakor moj Slovak; sočuvstvoval je s sotrpinko, a zraven je blagovostval samega sebe. To je tako naravno, da ni treba razlagati.

Se eno veliko veselje se je nama obetalo; megla so se dvigale v višočino, spajale so se v ljubke, volnene oblache in izginjale na obzorju. Posvetilo je toplo solnce in narava se je izpremenila, kakor da se je umila. V popolnoma drugi podobi se je kazala peščena struga najinim očem in zdela se je nama lepa in prijazna.

»Kakor prerojeno!« je vzkljnil Slovak in dovzetno zrl čez roko. Ni se mu več ljubilo delati, obrnil je samokolnico narobe tako, da je bilo dno na vrhu in se mehnično vsedel nani. Storil sem tudi tako. Tovariš je snel kapo z glave, pomešal z roko po dolgih, črnih laseh in vzdihnil:

»Ko bi denarja imel — —!«

Vzdih ni bil tožeh in obupen, ampak kakor razkošna želja sivega človeka se mi je zdel.

»Pomisli...!« je povzel znova, »ko bi se zdaj naenkrat izpremenila ta polja belega gra-

moza in peska v čisto — zlato. Kaj bi storil?«

»To se razume, kaj bi storil!« sem odvrnil s smehom.

»Ampak, kaj bi potem storil?«

»Dobro bi živel!«

»To je da! Pa jaz bi napravil še kaj drugega. Napravil bi veliko veselico, povabil skupaj vse barabe v deželi, vse reveže in vse barabe. Ti bi morali piti, jesti, peti in plesati in za trud — za dnino bi dal vsakemu pet cekinov...«

Nasmejali sem se.

»Smejiš se,« je dejal Slovak in se obrnil vame. »Ampak vseeno bi napravil tako, ko bi imel denar. Ko bi ga vsaj toliko imel!« in z obema rokama je zajel peska, »pa bi si opomogel. — Ali, sem neumen.« je dahnil polglasno, zagnal pesek po prahu in se živzga je zagledal v jasno daljo.

»Ali ljubiš lepo naravo?« sem ga vprašal zvedavo.

»Da! Blazno jo ljubim in narava vpliva name, da se izpreminjam kakor vreme. Lep, solnčen dan pa ljubim posebno. Veš!« je nadaljeval nekoliko tišje, »verujem v vero. Domišljujem si, da je nekje na svetu kraj, kjer ni trpljenja in krivice, ni joka, ne solz, kjer so ljudje blaženi in dobri in vsi enaki. In ta kraj si predstavljam lep, s krasnimi polji in gozdi, s svetlimi, širokimi vodami in z vedno jasnimi, solnčnimi dnevi, kakor je današnji. Tako si ga slikam in trdno verujem, da je nekje, a kje, sam ne znam. Le to si ne smem misliti, da se varam.«

»Pa se!« sem zinil vmes, a takoj mi je bilo žal. Slovaku se je zmračil obraz in se je raztogotil.

(Dalje.)

delavca. Takrat so se drli na vse grlo, da je vsak delavec vreden plačila, vpili in obljubovali so delavstvu nebesa tukaj in tam, po vseh cerkvah so črni delavski prijatelji dokazovali, da so socialni demokratje sami sebičnejši in postavljalji sebe za zgled. Hinavci! Da ne izgube židovskih prijateljev, ki so tako radodarno subvencionarili evharistično komedijo, so v poslanski zbornici glasovali v prid izkoriščevalcev in proti ubogim, izmozganim pomočnikom.

V dolgem času ne bo prišlo prvo čitanje zakona za pekovo varstvo na dnevni red. Izročitev zakona narodnogospodarskemu odseku brez prvega čitanja je tudi preprečena. Torej se sploh ne more pričeti z obravnavo zakona! Po večletnem trudu so izsilili socialno demokratični poslanci od vlade zakonski načrt, ali krščansko socialni poslanci se rogajo temu trudu in preprečijo obravnavo.

Na petkovi seji državnega zbora je predložil sodrug Muchitsch peticijo, obsegajočo tri zvezke, avstrijskih pekovskih delavcev za izpremembo vladne predloge o varstvu pekovskih delavcev. Peticija je sestavljena v nemškem, češkem, poljskem, slovenskem in italijanskem jeziku in podpisana od desetstisoč pekovskih pomočnikov vseh narodnosti. Pekovski delavci zahtevajo predvsem naslednje izpremembe vladne predloge

1. Zakon o pekovskem varstvu naj velja za vse pekarne in za vse osebe, ki so zaposlene v pekarnah.

2. Delavni teden za vsakega poedinega delavca naj se omeji na šest delovnih štih.

3. V teku štirindvajsetih ur ne sme ostati noben delavec v obratih s šestimi delavci več kakor dvajset ur v delavnici, v obratih z več kakor šest do petnajst delavcev kvečjemu enajst ur, v obratih z več kakor petnajst delavci, kjer ni krajši delovni čas vsled izpremembe štih, kvečjemu devet in pol ur.

4. Delovni čas v obratih, kjer je manj kakor šest delavcev, sme trajati kvečjemu deset ur v obratu s šest do petnajst delavci kvečjemu devet ur in v obratih z nad petnajst delavci kvečjemu osem ur.

Ljubljana in Kranjsko.

— **Kranjski deželni zbor** bo sklican na redno zasedanje v prvi polovici prihodnjega meseca. Zasedanje bo trajalo kakih 5–6 tednov.

— **Brezposelnost** je v Ljubljani velikanska in še vedno narašča. Vse gleda s skrbjo v bodočnost, ker ni upanja, da bi se položaj v dolgem času izboljšal. Strokovne organizacije imajo ob sobotah in nedeljah polne roke dela iz izplačevanjem brezposelske podpore. Tu se najbolj pokazuje vrednost centralne organizacije; kajti če bi bili navezani sami na sebe, bi bile blagajne kmalu izčrpane. Strokovno tajništvo izplača vsak dan nenavadno velike svote na račun strokovnih organizacij potujočim sodrugom, prihajajočim iz drugih krajev s trebuchom za kruhom. V teh hudih časih je organizacija pravi blagoslov za organiziranega delavca. Lahko si predstavljamo bedo v družini, kjer ni nobenih dohodkov in nobenega upanja na skorajšnje delo. Prav sedaj je najugodnejši čas, da sodrugi pokažejo indiferentnim delavcem potrebo in koristi strokovne organizacije.

— **Uredništva bratskih strokovnih glasil**, ki jim je bil doposlan družinski koledar, se prošijo, da ga priporoče svojim članom in organizacijam. — Podružnice »Vzajemnosti« dobe po en izvod zastoj za knjižnico, če naroče najmanj deset koledarjev in vpošljejo denar naprej, vse druge organizacije, če naroče najmanj 20 koledarjev. — Sodrugi v Zagorju dobe koledar v konsumnem društvu po 1 K 10 vin, izvod. Ker je velik del koledarja posvečen zgodovini rudarskega gibanja na Slovenskem, je upati, da bodo zlasti rudarji pridno segli po njem.

— **Neznosne razmere na c. kr. državni železnici** so bile predmet velikega protestnega zborovanja železničarjev, ki se je vršil snoči v vseh prostorih gostilne pri Anžoku v Sp. Šiški. Zbralo se je nad štiristo železničarjev — zboro-

vališče je bilo natlačeno polno — da dajo duška svojemu ogorčenju nad nevdružnimi razmerami; k besedi se je oglasilo okrog 20 govornikov, ki so vsi v ostrih besedah nastopili proti sedanjemu samovoljnemu režimu g. prometnega kontrolorja in njegovih pomočnikov na državni železnici in naštevali naravnost škandalozne nedostatke. Končno je shod soglasno odobril sledečo

resolucijo:

Z ozirom na dejstvo, da je občevanje posameznih predpostavljencev napram podrejenim uslužbencem, posebno pa ono prometnega kontrolorja gosp. nadzornika Batagelja in postajenačelnika gosp. nadzornika Hrašovca skrajno netaktno, v nekaterih slučajih celo surovo izzivajoče;

uvaževanje, da merodajni faktorji in posebno prometni kontrolor gosp. Batagelj enostavno ignorirajo predpise, ki so vsaj deloma uslužbencem prijazni in ki ščitijo varnost oseb in blaga, ter določbe v službi in počitku, in na njih mestu postavljajo ustmene raporte, ki naravnost nasprotujejo duhu predpisov;

uvaževanje, da merodajni faktorji in ponik, pod katerimi trpi vlakopospeševalno in vlakospremno osebje vzlic večletnim pritožbam in prošnjam, ker baje ni mogoče odpraviti obstoječih nedostatkov, ker prometni kontrolor vztraja pri svojih zapovedih;

zahtevajo na dne 16. decembra vrščem se javnem železničarskem shodu zbrani železničarji, da prisotni člani personalne komisije zbero na shodu objavljene nedostatke v spomenico katero naj potem vzajemno s tajništvom splošnega pravovarstvenega in strokovnega društva za Avstrijo predlože tržaškemu ravnateljstvu. Enako glaseča se spomenica naj se odpošlje tudi državnemu poslancu sodr. Tomšku na primerno uporabo.

— **Žalostno sliko parlamentarnega življenja** slovenskih naprednjaških poslancev na Dunaju razgrinja »Slov. Narod«. Dočim uganjajo slovenski klerikalci najostudnejšo, najmalopridnejšo komedijo, ostajajo slovenski narodnjaški in liberalni poslanci politično pasivni in mrtvi, niti sledu življenja ni iz njihovih vrst, niti besede protesta iz njihovih ust proti neresnemu prostituiranju važnih vprašanj od klerikalne strani. V notranjosti monarhijske dviga reakcija oholejšje glavo kot kdaj poprej, zunaj črno-žol-tih mejnikov se preosnavlja lice Evrope in v teh velikih, resnih in izredno važnih trenutkih opisuje liberalno glasilo — ki gotovo ne gleda prečrno — »gibanje« slovenskih narodnjaških in liberalnih poslancev na Dunaju takole: »Dr. Ravnihar si je našel podstrešje v mladočeskem klubu, dr. Rybář in dr. Gregorin samevata izven organizacije, dr. Smolaka in dr. Čingrija frustrirata svoje sile v malo aktivnem krogu dalmatinskega kluba. Ne le politično temveč tudi parlamentarno-tehnično škoduje ta razdvojenost, ta osamelost. Napredni jugoslovanski poslanci ne morejo dovolj uveljaviti svoje besede niti v plenumu, niti v odeskih državnega zbora. Ne morejo končno uveljaviti svojega vpliva niti v javnosti, v časopisju, in ker so takorekoč nekaki parlamentarni drobci, jih sme tudi vlada brez kakršne dostikrat prezirati...« Temu priznanju politične in parlamentarne brezpomembnosti raznih Ravniharjev, Rybářev in Gregorinov nimamo nič dostaviti.

— **Žepni koledar za l. 1913**, ki izhaja že trinajsto leto, se je med delavstvom tako priljubil, razširil in vdomečil, da ga nihče več pogrešati ne more. Letošnjo naklado smo znatno povečali, in vendar vse kaže, da ga ne bo preostalo prav nič. Pri tej priliki sporočamo, da bomo v teku tega tedna razpošljali koledar tudi onim, ki so naročili posamezne izvode ali pa tri, štiri komade, ker smo morali najprej odpraviti večja naročila. Vsi, ki so naročili žepne koledarje, jih dobe ta teden.

— **Umrlj so v Ljubljani**: Ana Košir, dninarica, 19 let. — Terezija Kaltenberger, kažarjeva žena, 45 let. — Katarina Škofic, kuharica, 62 let.

— **Zdravstveno stanje mestne občine Ljubljanske od 1. do 7. decembra**. Novorojencev je bilo 22, mrtvorojenec 1, umrlo jih je 16, med temi 8 domačinov in 8 tujcev, in sicer za jeti-

ko 2, za različnimi boleznimi 14. Za noricami so oboleli 4, za egiptovsko očesno boleznijo 1.

— **Kranjska sekcija zveze industrijcev** je imela nedavno v Ljubljani svoje zborovanje pod predsedstvom veleindustrialca Samassa v hotelu pri Slonu. Navzoči so bili tudi predsednik zveze Vetter in tajnik Weiss. Sklenili so, da se pridružio sklepu, po katerem je zveza industrijcev sklenila ustanoviti obrambni sklad proti stavkam. Iz tega sklada bodo tovarnarji dobivali podpore ob stavkah, da se bodo lažje upirali delavstvu. — Ta sklep podjetnikov je najbolj kategorična zapoved delavstvu, da se mora resneje oprijeti organizacije in ostati edino, ter odklanjati vse liberalne in klerikalne organizacijske spake.

— **S trebuchom za kruhom**. V nedeljo sta se z južnega kolodvora odpeljala v Ameriko dva Hrvata, nazaj je prišlo pa 150 Macedoncev in Bolgarov in 122 Hrvatov.

— **Smrtna nezgoda**. 49 let stari Ivan Lakner, posestnik v Lahini pri Dragatušu je 13. decembra vozil pesek v Črnomelj. Dasi ga sivarili, naj nikar ne gre z vozom po bližnji, vendar se je spustil po nevarni občinski poti, kjer se je koš s peskom do 30 centov teže, zrušil nanj in ga popolnoma zasul. Bil je takoj mrtev. Prepeljali so ga v črnomajski mrtvašnico in od tam na Dragatuš. Pokojnik zapušča troje nepreskrbljenih otročičev.

— **Detomorilka**. V Kranju je porodila dekla pri tamošnjem posestniku in trgovcu Kranjcu zdravo in krepko dete — dečka. Dekla je porodila skrivaj, nesla je dete na cesto, kjer so našli drugi dan novorojenčka zmrazjenega. Zlobno mater so aretirali in prepeljali v Ljubljano.

— **Rešilno talijo** v znesku 52 K 50 v je dobil Franc Kuralt iz Mavčič, ker je rešil z lastno smrtno nevarnostjo iz vode Franca Bohinca.

— **Dezertiral** je infanterist 17. pešpolka J. Pregled.

— **V Ameriko** so se hoteli v soboto odpeljati ter se s tem izogniti vojaški dolžnosti Mile Grovič iz Brnjavca, Nikolaj Miličević iz Virgin mosta, Juraj Jerasnic iz Pišanca in Pavo Manajlovič iz Virgin mosta. Nadstražnik Jakob Keržan pa jih je na južnem kolodvoru aretiraj. Vse štiri so oddali vojaški oblasti.

— **Izgubljen in najdeno**. Justični paznik Fran Tumpje je izgubil bankovec za 10 K. — Odč. Frida Uhlova je izgubila denarnico z manjšo vsoto denarja. — Dijak Karel Miklič je izgubil srebrno uro z verižico. — Dijak Engelbert Franchetti je izgubil telovadne čevlje.

— **G. Bertram Götz** je izgubil zlat double ščipalnik. — Mesarski pomočnik Adolf Zabajek je izgubil mesarsko tehtnico. — Neki gospod je izgubil zlato uro z zlato verižico, neka gđ. pa zlato ovratno verižico. — Olga Smrkoljeva je našla zavitek podlage za odeje.

— **Zgubil je** v nedeljo zvečer ognjičar ploščato srebrno uro, vredno 50 K po Levstikovi ulici do železniškega prelaza pod Tivoljem in do gledališča. Pošten najditelj naj jo blagovoljno oddati proti nagradi v upravnishvu tega lista.

— **Škoki okno vržen** je dostikrat denar, ki se ga potroši za posteljno perje in za izgotovljene postelje, če se kupuje iz nepravga vira. Pri nakupu posteljnega perja je treba posebne previdnosti ter so zanesljive le prve tvrdke v tej stroki, n. pr. tvrdka S. Benisch v Deschenitzu št. 758 Češko, ki vsakemu strogo rečno vstreže.

— **Zanimiv cenik** s 4000 slikami razpošilja na zahtevo vsakomur zastoj in poštnine prosto prva tovarna ur Jan Konrad, c. i. kr. dvorni založnik v Brüxu št. 142 (Češko). Ta lep ilustrovani katalog vsebuje slike zadnjih novosti ur, zlatnine, srebrnine, godal, usnjenega blaga in vsakovrstnih domačih potrebščin. Naj si ga vsakdo naroči in našel bo, kar se mu zdi primerno.

IDRIJA.

— **Zglaševanje vojaški taksi zavezanim osebam** je po zakonu z dne 10. februarja 1907 obvezno vsako leto meseca januarja v tisti občini, v kateri imajo dne 1. januarja t. leta svoje bivališče. Kdor se ne zglašuje, zapade globi 50 K, ali pa zaporu. Kdor bi vedoma kaj zamolčal

ali resnice ne napovedal, zapade denarni kazni 500 K, pri posebnih obtežljivih okoliščinah pa 1000 K, ali pa se globa spremeni v zaporno kazen.

— **Rekurz**, ki so ga vložili Ivan Kavčič in tovariši proti proračunu idrijske mestne občine za leto 1913, se nanaša na sledeče postavke: Proti raznim stroškom, blagotvornim stroškom in ostalim potrebščinam v znesku 2500 K. Proti raznim stroškom ubožnega zaklada za reveže v znesku 900 K. ker se ni navedlo v proračunu v kakšne namene se bodo porabili ti zneski. Pritožniki torej ne znajo tolmačiti besede razni stroški ali pa so tako modri, da sami za svoje izdatke že vedo za celo leto naprej, zato ne poznajo raznih stroškov, ki pri navadnih ljudeh pridejo tudi nepričakovano. Za kurjavo in druge potrebščine je znesek 500 K previsok. Pritožniki se torej razumejo tudi na prirodne sile, že naprej vedo koliko bo mraza in toplote v letu 1913. Pravdni stroški za pritožbo na upravno sodišče zaradi hiše št. 509 po 1000 K so pretirani, pravijo, da naj se vsi črtajo. Po našem mnenju se morejo pretirane zahteve le znižati, nepotrebne pa črtati. (Ali niso res pristni Salamonovi nasledniki?) Prispevek obrtno-nadaljevalni šoli naj se črta, ker županstvo med pokritjem ne navaja nobenih dohodkov. Pritožniki še sedaj ne vedo, da je ta šola zasebna, po zakonu primorana ustanova, ki nima dohodkov, ampak je vezana le na podpore, ki pa so za idrijsko šolo razen občinske malenkostne in nimajo s proračunom mestne občine prav nič opraviti. Podpora godbenemu društvu in Družbi sv. Cirila in Metoda se ne sme zvišati, pravijo pritožniki, ker je že tako preveč domačih potreb. Godbeno društvo torej ni domača ustanova, čeprav obstoji iz raznih delavcev. Podpore idrijskim ubožnim dijakom na visokih šolah so previsoke, ker se je občina že žrtvovala, ko je ustanovila srednjo šolo. Po mnenju pritožnikov naj ima torej od te šole le tisti korist, ki ima dovolj denarja, da se za daljše študije sam vzdržuje. Kdor tega ne more, naj postopa. Komu torej koristijo žrtve srednje šole? Tujcem in bogatašem. Če se domačih ne sme podpirati. Izdatke 20.000 K za zidanje hiše št. 509 naj se črta, ker javne čitalnice in plesne dvorane občina ni poklicana graditi, ker v ta namen so že drugod prostori. Gradi, pravijo, naj se le stanovanja in gasilna shramba, kateri itak noben ne ugovarja. Vprašamo gosnede pritožnike, ali se dajo stanovanja in gasilne shrambe graditi od njih modrosti, namesto z denarjem, ki je v proračunu postavljen? Za regulacijo Nikave naj se prispevek 500 K črta, ker Nikava ni občinska last in ni še tozadevnih načrtov. Vprašamo pritožnike, ali ni deželni stavbeni urad že leta 1910 izdelal načrte za regulacijo Nikave po nalogu deželnega odbora? In ti načrti so vsakemu na razpolago v občinski pisarni, da si jih lahko ogleda. In prav pritožniki sami ste načrte že večkrat po rokah vlačili, danes pa trdite, da jih ni! Sploh pa je tudi trditve, da je Nikava erarična, ne občinska, ter da se zato regulirati ne more, brez podlage, kajti če bi bilo to res, potem bi tudi deželni odbor ne bil pustil načrtov napraviti, ki jih je izročil občini. Vsi omenjeni rekurzi so brez podlage in prava otročarija ljudi, ki svoje koristi pobijajo in sklepe, ki so jih pri proračunski seji odobrili. Upamo, da bo deželni odbor tem otročarijam napravil konec in rekurze zavrnil.

— **Občni zbor** »Podpornega društva za realce v Idriji«, ki se je vršil pred kratkim, je pokazal zadovoljiv uspeh. Društveno imetje znaša nad 10.000 K, letni prirastek je okrog 1000 K. Društvo dobiva prispevek od delavskega ministrstva, deželnega odbora, mestne občine, raznih denarnih zavodov, posameznih podpornikov in članov, katerih je okrog 50. Izvoljen je zopet stari odbor z ravnateljem dr. Bevkom na čelu. Izpremenila so se pravila, da bodo odgovarjala časovnim potrebam. Najvažnejša je določila, da v slučaju, ako preneha društvo, pripade vse imetje mestni občini idrijski, ki napravi ustanove za uboge in pridne dijake srednjih in visokih šol, slovenske narodnosti in pristojne v mestno občino Idrijo.

— **Pavlič!** — Naj bo: pripelji semkaj voz, potem dobiš merco. Ha-ha-ha! Prebodel bi vampaste-ga hudiča! — »No, si pa ti krut! Kmet tudi strada, ti pravim.« — »Kaj? On da bi stradal?... To je dobro! To je prav! Mar jaz ne stradam? Bratec, od dneva svojega rojstva že stradam in to ni zapisano v nobeni postavi. Uja! Strada... zakaj? Slaba letina? To je dvomljivo. Slaba letina je najprej v njegovi butici potem šele na polju, vidiš! Zakaj v drugih državah ni slabih letin?! Ker tam niso ljudem glavne prirasle; tam mislijo, bratec, tam lahko odlože dež do jutri, če ga danes ne potrebujejo in sonce lahko odmaknejo, če uspije preveč svoje toplote. In kakšne odredbe imamo pri nas? Prav nobenih, bratec... Ne, ne, saj to je vse le šala! Ali če bi imel res tisoč rubljev in gostilno, to bi bila že resnica...«

Umolknil je in iz navade je potegnil možnjo za tobak, obrnil jo je, ogledoval nekaj časa in jo zalučil ježno v morje.

Val je zagrabil umazano možnjo in jo hotel že odnesti od brega, a ko je natančno ogledal darilo, ga je ježno zopet zagnal na breg.

»Ne maraš? Lažeš, moraš sprejeti!« pobral je premočeno možnjo in jo vrgel s krepkim zamahom daleč v morje.

»No, čemu se režiš? To so ljudje! Čita knjige, nosi jih celo s seboj, a me ne razume. Četveroško strašilo!«

To je veljalo meni. Jemeljan me je imenoval Četveroško strašilo vsled občutljivosti in v trenutkih, ko ga je pograbil brezmejna jeza in sovraštvo na vse, kar je bilo živega. Drugače se ni norčeval iz mojih očal. Zaradi tega močnega neprostovoljnega naklita me je celo tako spoštoval in zdel sem se mu tako ugleden, da me je prve dni najinega znanja vikal in go-

MAKSIM GORKIJ:

Jemeljan Piljaj.

»Prav nič drugega nama ne preostane, kakor da greva v solino. Tam je sicer prekleto delo, ali morava, morava, drugače pogineva od gladi.«

Tako je govoril moj tovariš Jemeljan Piljaj in je med govorom že desetlet potegnili prazno možnjo za tobak. Vzdihih je, ko je videl da je možnja prav tako prazna, kakor je bila včeraj. Potem je pljunil in pričel živžgati, legel na hrbet in gledal v jasno, soparno nebo. Ležala sva na peščenem prostoru, tri milje od Odese. Iz Odese sva odšla, ker nisva dobila tamkaj dela in ker sva gladna, sva razmotrivala vprašanje: kam sedaj. Jemeljan se je stegnil po pesku, glavo proti stepi, noge proti morju. Tiho šumeči valovi, ki so pritekali k bregu, so umivali njegove gole, umazane noge. Nekaj časa se je zvijal kakor maček, potem se je stegnil daleč proti morju, da mu je pljusnil val do ramen. To mu je bilo všeč, ker ga je zazibalo v leno, otožno razpoloženje.

Ogledal sem proti pristanu, kjer se je dvigal jambor ob jamboru, težak, gost dim jih je ovijal in čez morje je zvenel nezvočen šum velig od sider, živžg lokomotiv, ki so privržale blago in živahni glasovi delavcev, ki so nakladali blago na ladje. Prav nič nisem uzril tam, kar bi zamoglo razžareti že ugaslo upanje na delo, vstal sem in dejal Jemeljanu:

»Torej dobro, pojdiva v solino!«

»No... tak pojdi!... Ali boš pa tudi zmogel?« je vprašal zategneleno, ne da bi me pogledal.

»To se bo izkazalo že tamkaj.«

»Torej greva res?« je ponovil Jemeljan, ne da bi se zganil.

»Seveda!«

»Aha! No, prav tako... torej pojdiva! In ta prokleto Odesa — vrag jo vzemi — naj ostane, kjer hoče. Pristaniško mesto! Da bi te zemlja pogoltnila!«

»Že dobro, vstani, da se odpraviva; kaj ti pomaga zmerjanje!«

»Kam pojdeva? V solino... tako. Ali videl boš bratec, da iz tega itak ne bo nič, čeprav greva tje.«

»Ali ti si vendar dejal, da morava tje.«

»To je res, dejal sem tako. Kar sem rekel, sem rekel, besed ne tajim. Ali da ne bo nič iz tega, to je tudi res.«

»Zakaj?«

»Zakaj? Mar misliš, da tam na naju čakajo in da bodo dejali: prosimo lepo, gospod Jemeljan in gospod Maksim, bodita tako dobra in garažta in sprejmita naše groše. Tako ravno ni. Ampak tako-le je: sedaj sva midva edina gospodarja najine kože...«

»No, že dobro, dovedi! Pojdiva!«

»Počakaj! Ali naj greva k oskrbniku in govoriva z vsjo spoštljivostjo: spoštovani gospod, velespoštovani krivosi in priganjači, tukaj Vam ponujava svojo kožo, ali ste zadovoljni kupovati jo s šestdesetimi kopejkami na dan? In potem...«

»Torej vstani, da pojdeva. Do večera prideva k ribičem, pomagava jim izvleči mreže — morda dobiva večerjo.«

»Večerjo? To je res; ribiči nama bodo dali jesti, dobri ljudje so. Pojdiva, pojdiva... Ampak kaj pametnega ne bova midva iznašla, bratec, ker ves teden nisva dobila nobenega dela, in tako bo ostalo.«

Vstal je, popolnoma premočen je bil, pretegnil se je, stisnil roke v hlačne žepce, hlače si je bil sešil iz dveh vreč od moke, brskal je po

žepih, šegavo je potem ogledoval prazni roki in jih držal pred obraz.

»Nič!... Štiri dni že iščem in vselej nič! To so stvari bratec!«

Šla sva ob obrežju, zdaj in zdaj izrekši kako opombo. Noge so se pogrezale v mokri pesek, ki je bil pomešan s školjkami. Rahli udarci valov ob školjke in pesek so izvabljali melodičen šum. Valovi so naplivali silazice meduze, ribice, črne, vlažne koščke lesa, čudnih oblik. Svež, krasen veter je prihajal od morja, hladil naju je in letel, vzdigavši majhne peščene vrtince, na stepe.

Vedno veseli Jemeljan je povsili glavo, hotel sem ga spraviti na druge misli, zato sem dejal:

»No, Jemeljan, povej kaj, dogodovščino iz svojega življenja!«

»Pripovedoval bi že, bratec, ali težko je govoriti, če kruli želodec. Pri človeku je želodec najvažnejše in pogljet kakršnega pohabljenca hačeš — brez želodca ni nobeden! Če je želodec utešen — je tudi duh bister; vsako človeško dejanje izvira iz želodca... no, saj to itak sam veš.«

Potem je molčal.

»Ah, bratec, ko bi mi morje sedaj-le — bum! — grglo tisoč rubljev! Takoj bi otvoril gostilno, ti bi postal moj pomočnik in jaz bi si postal pod mizo in napeljal cev iz sodca v usta. Kadar bi me obšla želja, da bi pil iz vira veselja in dobre volje, bi zapovedal: Maksim, odpi pipo! — in... luk, luk, luk... naravnost za vrat! Požiraj, Jemeljan! Vraga, to bi bilo lepo. Kmeti, gospodarja črne zemlje — o ti!... tepe ga, sleci mu kožo, obrni ga okolo in okolo. Ako bi prišel, da bi se po pijančevanju okrepčal — Jemeljan Pavlič, daj mi kozareček na upanje.« — O? Kaj? ... Na upanje? Ne dam nič na upanje! — »Bodi usmiljen, Jemeljan

Trst.

— Politični odbor jugoslovanske socialno demokratske stranke ima nocoj važno sejo. Soderugi odborniki so naprošeni, da se udeležijo seje polnoštevilno.

Zadnje vesti.

PROCHASKOVA AFERA.

Zdrav je. Nikdar ni bil zaprt. Nihče ga ni zlostavljaj. Srbija je spravljiva!

Dunaj, 16. decembra. Danes je bilo po dolgem čakaniu izdano urad. poročilo o aferi konz. Prochasko. Poročilo je kratko in pokazuje, da so bile vse od senzacije željnih kričev, od profesionalnih hujskačev in od konfuznih fantazov raznašane tatarske vesti kratkoma zlagane. Po tem poročilu je soditi, da ni v vsej Prochaskovi aferi ničesar, kar bi moglo porajati misel, da mora priti zaradi tega do vojne med Avstrijo in Srbijo. Dasi ne podaja poročilo podrobnosti, je vendar očitno, da ni v zadevi nič tragičnega, zlasti ničesar, kar bi se ne dalo povsem mirno poravnati.

Uradno poročilo se glasi:

Preiskava, ki jo je ces. in kr. ministrstvo za zunanje zadeve v aferi konzula Prochasko v Prizrenu po svojem odposlanem delegatu izvršilo, in ki se je vsled velike oddaljenosti in vsled razmer, ki so nastale po vojnem stanju, nekoliko zavlekla, je zdaj dovršena. Na podlagi njenega rezultata se na radost lahko konstatira, da so govorice, ki so bile razširjene, češ da je bil konzul Prochaska od srbske strani na svojem mestu držan kakor jetnik, in celo da je bil zlostavljen, brez vsake podlage. Svoječasno od srbske vlade proti omenjenemu konzularnemu funkcionarju s prošnjo za njegovo premeščenje napravljena tožba, češ da se je pri prihodu srbskih čet v Prizren iz ces. in kr. konzulata streljalo nanje, se je izkazala kot povsem neutemeljena. Nasprotno so srbske vojne oblasti v Prizrenu pač napram našemu odločnemu konzulatu in njega voditelju in osebju ogrešile ob mednarodno pravo. Pregreški, ki so se zgodili v tem oziru, se naznanijo kraljevski srbski vladi z zahtevo za primerno zadoščenje. Nobenega vzroka ni za mnenje, da bo kraljevska srbska vlada, ki se je vedla napram misli ministrskega delegata vseskozi pospešujoče, (welche sich der Mission des Delegierten des Ministeriums des Aussenen gegenüber durchaus entgegenkommend verhalten hat...) odrekla to zadoščenje.

Berolin, 16. decembra. »Lokal Anzeiger« piše, da so imeli avstrijski, italijanski in nemški poslanci skupen razgovor in da je bil nato avstrijski poslanik Ugron v avdienci pri ministrskem predsedniku Pašiču. Po avdienci se je vršilo posvetovanje ministrov. Prečitano se je poročilo v zadevi Prochaska.

AVSTRIJA IN SRBIJA.

Pariz, 17. decembra. »Temps« trdi, da je imel avstrijski poslanik Ugron s Pašičem prijateljski pogovor in mu izrazil željo, da bi srbske čete čimprej zapustile Drac in severno Albanijo. Pašić je v zelo prijaznem odgovoru dejal, da so pogajanja o tem šele po sklepu miru s Turčijo mogoča. Pritožil se je, da avstrijske čete s svojimi reflektorji baje vsako noč preplavljajo Beograd z lučjo. Tudi zaradi aretacij srbskih državljanov se je pritožil.

Dunaj, 17. decembra. Srbski poslanik Jovanović je dospel na Dunaj in dejal poročevalcu »N. F. Pr.«: Diference med Avstrijo in Srbijo niso take, da bi se ne dale poravnati. Upam, da se bodo poravnale.

SRBIJA JE PRIPRAVLJENA, DA SE POGAJA

London, 16. decembra. Reuterjeva agencija poroča: V slučaju, da bi se želelo uvesti pogajanje med Avstrijo in Srbijo, bi bila poslednja pripravljena uvesti z Avstrijo prijateljsko razmerje, toda v popolni gospodarski neodvisnosti. Srbija je pripravljena priznati avtonomijo Albanije, ako se ji prizna pravica do jadranskega pritsanišča, ki ga ne bi ona nikakor izpremenila v bojno luko. Pripravljena je tudi priznati Avstriji prednost glede posojil, in javnih

voril z menoj s spoštljivim glasom, čeprav sva skupaj na rumunskem parniku nakladala premog in čeprav sem bil ravno tako kakor on popolnoma razcapan, razpraskan in črn kakor vrag.

Oprostil sem se in ker sem ga hotel pomirati, sem mu začel pripovedovati o inozemskih državah in mu skušal dokazati, da je njegovo naziranje o človeški nadvladi nad solncem in oblaki iz dežele bajk.

»Tako torej! Glej, no, no...« je zdaj in zdaj vrnil v moje pripovedovanje. Ali čutil sem, da se ne zanima prav posebej proti njegovi navadi za inozemske države in življenje v njih, in da me niti ne posluša, temveč da gleda neprimerno v daljavo.

»To je pač tako, dragi brat« me je prekinil z negotovo kretnjo roke. »Ali kaj sem te hotel vprašati: ako bi naju sedaj srečal človek z denarjem, z veliko denarjem«, to je posebno naglašal in me od strani ošvrknil s pogledom, »ali bi ga ti spravil na oni svet?«

Stresel sem se.

»Seveda ne,« sem odgovoril. »Nihče nima pravice, da bi kupil za ceno življenja bližnjega svojo srečo.«

»Oho! Da... tako je prav modro zapisano v knjigah, ali le zaradi vesti, v resnici bi pa oni gospod, ki si je prvi izmislil te besede, seveda če bi se mu slabo godilo — za svoj obstoj prav gotovo pri prvi ugodni priliki koga usmrtil. Pravice! Tu jih imaš, one pravice!« In Jemelionova krepka pest je švigala okolo mojega nosu. »In vsak se ravna na različne načine vedno po tvoj pravici. To so tudi pravice!«

Jemeljan je nagubančilo čelo, oči so se mu skrile globoko pod dolge, obledle obrvi.

Molčal sem, ker sem vedel iz izkušnje, da je vsako ugovarjanje brezplodno, kadar je bil razjarjen. (Dalec.)

del in skleniti z njo politično-trgovinsko pogodbo na podlagi največje ugodnosti. Poleg tega bi se tudi revidirala carinska tarifa v prid Avstriji. Srbija je pripravljena poslati na Dunaj svoje delegate.

PRORAČUNSKI ODSEK.

»Duhovita« klerikalna obstrukcija. — Nočna seja. — Maškarade.

Dunaj, 16. decembra. V proračunskem odseku nadaljujejo slovenski klerikalci obstrukcijo. Tudi dr. Sušteršič je prišel na Dunaj in se udeležuje seje kot poslušalec. Otvoritev seje se je zakasnila za četrt ure, ker ni bilo dovolj članov za sklepčnost. Na začetku so mučili obstrukционisti svojo pamet, da bi si izmislili kakšne manevre, katerimi bi se delo zavleklo. Po prehodu na dnevni red je prvi govoril Čeh Maškarada o proračunskem provizoriju, potem pa Nemec Kuranda. Za njim je dobil ob pol 7. zvečer Gostinčar besedo. On obstruira. Pri tem se ne trudi ne telesno ne duševno. Usta komaj odpira. Ker šepeče tako, da ga nihče ne sliši, mu tudi ni treba nič pametnega govoriti. Dvorana je skoraj popolnoma prazna. Predsednik je navzoč, ker mora biti. Par klerikalcev je pri svojem junaku na straži. V sosednjih prostorih so urejena provizorična ležišča, ker se pričakuje nočna seja. Starejši člani odseka so že šli spat.

Dunaj, 16. decembra, ob 11. zvečer. Gostinčar še vedno šepeče. Dejal je, da bo »govoril« do 2. ponoči. Korošec pa misli pozneje govoriti do 11. dopoldne, ko se ima pričeti seja zbornice.

Dunaj, 17. decembra. Med Gostinčarjevim »govorom« je prišel znani Hummer kot maškarara v dvorano. Tudi to ni zbudilo zanimanja. V stranskih prostorih se je utaborilo toliko članov odseka, da je za vsak slučaj vedno lahko sklepčen. V dvorani vlada strašna puščoba. Nekateri stari gospodje tožijo, da se na improviziranih posteljah slabo spi.

Dunaj, 17. decembra. Ko je Gostinčar došepetal, je imel češki separatist Tusar prav kratak govor. Potem je dobil Korošec besedo in še govoril. Pravi, da bo govoril do 11. dopoldne.

DEMONSTRACIJE NA ČEŠKEM.

Praga, 17. decembra. V nedeljo, ko je oddelek artiljerije odšel iz Kraljevega Gradca, se se ponovile demonstracije, ki so bile dan prej pri odhodu 18. pešpolka, ko so bili na ulici pravi boji z žandarmerijo.

PROCES POSLANCA KOVAČA.

Budimpešta, 17. decembra. Včeraj popoldne se je pred porotnim sodiščem pričela glavna razprava proti poslancu Kovaču, Zagovornik dr. Gonda je predlagal, da se povabita dva zdravniška izvedenca na razpravo. Sodišče je odklonilo ta predlog. Obtoženi Kovač pravi, da se ne čuti krivega. Vsled dogodkov v parlamentu je bil v trajni razburjenosti. Ko je bil izključen iz parlamenta, so mu prijatelji prigovarjali, naj ne gre v zbornico. Zato je šel na galerijo. Neka malenkost je povzročila, da je pohitel po stopnicah v dvorano. Ne more se spominjati, kaj se je potem zgodilo, tudi ne, če je imel kakšno orožje. Tisza kot priča pravi, da je Kovač meril nanj, ko je streljal. Geza Polonyi pravi, da mu je Kovač dne 6. junija dejal, da se bo v zbornici ustrelil; tudi on je bil že na tem, da bi bil streljal, ko so hoteli odpeljati Justha iz dvorane. Popoldne se je nadaljevalo zasliševanje prič.

ZAPLEMBE PARNIKA »ADRIATICO«.

Bar, 16. decembra. Zaradi zaplembe parnika »Adriatico« od strani Grkov, je nastalo v mestu hud razburjenje. Včeraj se je vršil shod delavcev iz luke, ki zahtevajo, da naj grško vojaštvo pusti parniku takoj prosto pot. V skrajnem slučaju se bo proklamirala stavka mornarjev in bojot grških parnikov.

MASARYKOV OBISK V BELGRADU.

Belgrad, 17. decembra. Tukaj zatrjujejo, da je prišel Masaryk po naročilu Berchtoldovem v Belgrad, da bi s svojim vplivom pripravil Srbijo k popustljivosti, ker avstrijski poslanik Ugron ni dobil na svoje vprašanje še nikakršnega odgovora od Pašiča.

KONFERENCA POSLANIKOV TROZVEZE V BELGRADU.

Belgrad, 17. decembra. Vesti, da so imeli poslanci trozveze tukaj konferenco in da je avstrijski poslanik Ugron bil pri Pašiču, so neresnične.

TURČIJA HOČE NADALJEVATI VOJNO?

Milan, 16. decembra. »Corriera della Sera« poroča iz Sofije: Turčija se pripravlja za nadaljevanje vojne; še vedno mnoga vojaštva in municije pošilja na čataldsko in galipolsko črto. Med nekim poslanikom in Noradunghianom so se vršili dogovori; Turčija hoče baje izkoristiti spor, ki je nastal med balkanskimi državami. Turki v Sofiji si ne obetajo mnogo od rezultatov londonske konference. Ni izključeno, da se zopet prične vojna.

TURČIJA HOČE REVANŠO?

Dunaj, 16. decembra. Današnja »Mittags-Zeitung« je dobila iz Carigrada vest, da gledajo ondodni diplomatični krogi nekoliko nemirno na notranje gibanje Turčije. Boljbolj naraščajo prepričanje, da se je treba izbežiti Kiamilovega režima in nastavitvi vojaško diktaturo, kateri naj bi načelovali Nazim paša, Mahmud Šefket paša in Izet paša. Ideja o revanši je že postala gonilna moč v sedanjih krizi. Vojaštvo hoče nadaljevati vojno. V tem pogledu je karakteristična sledeča izjava Nazim paše: Vojna se bo začela šele sedaj. O bodočnosti Turčije bo odločila vojaška stranka. Ta stranka noče vedeti ničesar o miru. Turčija nadaljuje mobilizacijo z vso orid-

nostjo. Venka nova armada, ki bo imela nalogo izvajati revanšo, bo štela 250.000 mož. Turčija razpolaga z velikimi svotami denarja, kajti finančni minister plačuje vedno vse v zlatem denarju. Splošno se sodi, da se bo vojna nadaljevala pod vojaškim režimom.

TUDI BOLGARIJA SE PRIPRAVLJA.

Berlin, 17. decembra. Visok dostojanstvenik je baje dejal carigradskemu dopisniku »Vossische Zeitung«, da Bolgarija noče le dobiti v posest največji del evropske Turčije, marveč hoče biti tudi gotova, da bo lahko kmalu popolnoma zapolnila Turke iz Evrope in jih potisnila v Azijo. Zato da se Bolgarija vedno prav pridno pripravlja in prevladuje tudi v bolgarskih vojaških krogih mnenje, ki je nasprotno miru.

SRBIJA POMNOŽUJE VOJAŠTVO.

Milan, 16. decembra. »Corriera della Sera« javlja iz Belgrada: Listi naznanjajo, da je srbska vlada sporazumno z vojaškim poveljništvom sklenila pomožiti vojsko za 100.000 vojakov. Del teh se pošlje v anektirane pokrajine. Porabilo se bo mnogo pušk in kanonov, vzeli Turkom. Tovarna v Kragujevcu pripravlja mnogo municije. Vojaški krogi pravijo, da se v Avstriji jako motijo, če mislijo, da bo kaj lahko prodreti v Belgrad, češ da je ne glede na eventualne splošne komplikacije srbska vojska sposobna, da uspešno odbije vsak napad.

PRED DARDANELAMI.

Carigrad, 17. decembra. Tri grške torpedovke, ki so se skrivale za Lloydovim parnikom, so v nedeljo ob pol desetih dopoldne obstreljale utrdb. Iz utrdb so odgovarjali. Obstreljevanje je trajalo pol ure, nakar so torpedovke odplule.

MIROVNA KONFERENCA.

London, 16. decembra. Konferenco za mirovna pogajanja odpravi danes Sir Edvard Grey, ki pozdravi delegate v imenu angleške vlade. Takoj po govoru E. Greya, se seja zaključi in se odpravi zopet ob pol dveh. Razprave se bodo vršile v francoskem jeziku, ker je mnogo delegatov, ki ne poznajo angleščine. Današnja »Times« poroča, da se bodo obrnili pooblaščenca do ene izmed veleisl za posredovanje pri onih točkah, v katerih ne bi bil mogoč sporazum. Toda vsi balkanski pooblaščenca so edini v priznanju, da je za balkanske narode največje važnosti solidarnost med balkanskimi državami, ki morajo v skupno korist in v korist tej solidarnosti, če treba, tudi kaj žrtvovati. Prva točka na dnevnem redu mirovnih razprav bo brezdvomno vprašanje, če smejo prisostvovati razpravam tudi grški pooblaščenca. Zdi se, da bodo to zahtevali pooblaščenca vseh ostalih treh zvezniških držav kljub temu, da Grška ni podpisala premirja.

Delovni program.

London, 17. decembra. Balkanski delegatje na mirovni konferenci trde, da so se že popolnoma zedinili glede zahtev, ki jih bodo stavili Turčiji. Zato se tu splošno pričakuje, da bodo vse zahteve nosile na sebi pečat solidarnosti balkanskih držav in da bodo skupno zahtevale od Turčije odstop vseh dežel, okupiranih potom vojne. Nato bodo čakali, da predloži Turčija protipredloge. Poleg tega se bo izvolilo mnogo komisij, katerim bodo dodeljeni tehniki vseh prizadetih držav. Gotovo je, da bosta Odrin in Dedeagač dve najtežavnejši točki. Toda poleg vsega je še vedno Albanija kočljivo vprašanje. Splošno se sodi, da se prepušte Turčiji vsi oni deli Albanije, ki še niso bili okupirani po grških in srbskih četah.

Turške zahteve glede na Grško.

Carigrad, 17. decembra. Tu se zatrjuje, da bodo dovolili turški pooblaščenca grškim pooblaščencom prisostvovati mirovnim pogajanjem pod pogojem, da sklene tudi Grška premirje, po katerem bi bilo dovoljeno Turčiji oskrbeti svojo vzhodno vojsko z živežem.

Pritiski držav na Turčijo.

Pariz, 17. decembra. Splošno se sodi da se bo Turčija odpovedala svojemu nepopustljivemu stališču in da bo pod pritiskom veleisl dovolila tudi grškim delegatom udeležbo pri mirovnih pogajanjih. Tudi pri mirovnih pogajanjih z Italijo ni sklenila Turčija nobenega premirja.

Danew in perspektive pogajanj.

Dunaj, 16. decembra. Preden se je odpeljal Danew v London, je imel pogovor s pariškim dopisnikom dunajske »N. Freie Presse«. Dejal je: Iz pogovora, ki sem ga imel z ministrom Poincarejem, sem spoznal, da se Francija resnično in odkritosrečno trudi preprečiti kalitev miru. Treba je najprej konstatirati, da podpira vsa Evropa avstrijske zahteve glede na Albanijo in na srbsko pristanišče. Zato smemo pričakovati, da bo konferenca veleposlanikov mirno rešila vsa pereča vprašanja. Mirovna pogajanja ne bodo lahka. Ako pa Turčija ne bo hotela odnehati, bomo nadaljevali vojno. Glede priklonjenja Bolgarije k trozvezi je dejal Danew: Ne morem povedati drugega kakor to, da imamo najresnejše želje ohraniti prijateljske razmere z vsemi državami. Do danes nam je ta naša politika koristila preveč, da bi jo smeli opustiti sedaj. Zaradi Odrina je Danew mnenja, da se bo kmalu vdal. Res je sicer, da so nam obljubili zavezniški pomoč pri obleganju. Toda Bolgarija zavzame Odrin lahko s svojimi močmi.

London, 16. decembra. Otvoritev mirovne konference je zbudila malo pozornosti. Okolo 100 žurnalistov, fotografov in radovednežev se je zbralo opoldne okolo St. Jamske palače. Straže so bile pomnožene s policijo. Najprej so dospeli turški pooblaščenca, tem so sledili v kratkih presledkih tudi srbski, črnogorski, bolgarski, grški. Popoldne ob pol treh je bila

prva seja mirovne konference zaključena. Jutri ob enajstih dopoldne bo druga seja. Delegetje so se zedinili, da bodo sejam predsedovali pooblaščenca posameznih držav po abecednem redu.

London, 17. decembra. Grški ministrski predsednik Veneselos se ne bo udeleževal mirovnih pogajanj kot pooblaščenec.

Dunaj, 17. decembra. »Politichna korespondenca« poroča iz Sofije: Upanje, da se kmalu sklene mir, je zelo upadlo. V uradnih sofiskih krogih pa žele, da bi bila izrečena odločitev mirovne konference še pred grškimi božičnimi prazniki. (Grški božični prazniki so 13 dni za našimi.)

Pariz, 17. decembra. »Matin« poroča iz Carigrada, da je dejal sultan turškim delegatom pred njihovim odhodom: Pri vsem ste lahko popustljivi, le Odrina nočem odstopiti, ker so tukaj stanovali moji predniki.

KONFERENCA POSLANIKOV.

London, 17. decembra. Danes se snidejo poslanci na konferenco. Vse vevlasti so edine v tem, da mora dobiti Albanija avtonomijo. Ako ne bo zadelo vprašanje o teritorialnih mejah Albanije na posebne težkoče, tedaj bo sedanjí kritični položaj precej ublažen. Avstrija in Italija sta edini v tem, da mora ostati celokupnost Albanije nespremenjena. S tem je Srbija izključena od posesti ob Jadranskem morju. Tudi ostale vevlasti se pridružujejo temu naziranj in Srbija se bo morala vdati dispolicijam Evrope. Romanija bo imela zastopstvo na konferenci in sicer pri vseh vprašanjih, ki se tičejo njenih interesov.

ARMENIJA AVTONOMNA?

Carigrad, 16. decembra. Armenci v Turčiji in oni, ki bivajo na Ruskem, v Egiptu in v Ameriki nameravajo priporočati poslanikom na prihodnji konferenci, da naj se zahteva zboljšanje položaja Armencev v zmislu § 61 berlinske pogodbe. Baje se udeležijo konference tudi patriarh Arnaman. Armenci se ne zadovolje z reformami, temveč zahtevajo popolno politično avtonomijo. Rusija in Anglija bi podpirale stremljenje Armencev. Protektorat nad avtonomno Armenijo bi imela Rusija.

Žepni koledar za 1913 je ravnokar izšel.

Naroča se pri zaupnikih in pri upravi »Zarja« v Ljubljani. - Cena 1 K, po pošti 10 vin. več.

Vestnik organizacij.

Seja osrednjega odbora »Vzajemnosti« v Ljubljani bo v sredo 18. t. m. točno ob 8. zvečer. Ker je dnevni red jako obširen, se prosi za točnost in polnoštevilno udeležbo.

Podružnica »Vzajemnosti« in druge organizacije, ki hočejo kolportirati »Žepni koledar«, naj ga brž naroče, da ga dobijo pravočasno. Koledar je zelo obsežen in ima mnogo poučne in zabavne vsebine. Naroča se pri »Vzajemnosti« v Ljubljani.

Plesne vaje »Vzajemnosti« v Ljubljani se vrše vsako nedeljo in praznik od 8. popoldne do 7. zvečer v mali čitalniški dvorani v »Narodnem domu« (nad glavnim vhodom). Pristopi imajo članice in člani ter po njih vpeljani gostje. Pristojbina je prav nizka. Vabi se na obilen ples.

Šišenska podružnica »Vzajemnosti« naznanja vsem članom, da se mesečni prispevki odražunavajo lahko v sva o nedeljo od 11.—12. dopoldne v društveni sobi želez. podružnice, Kolodvorska cesta 56, I. nadst. desno, nad prodajalno konzumnega društva. Prispevki pa se sprejemajo tudi vsak dan v prodajalni konzumnega društva.

V Šiški se je priglasilo več soderugov, ki bi se radi poučevali v petju. Ako bi se zglasilo zadostno število soderugov, ki bi imeli veselje do petja in do rednega obiskovanja pevskih vaj, se namerava ustanoviti pevski zbor pod okriljem šišenske »Vzajemnosti«. Prosimo torej vse soderuge, ki jih veseli petje, da se zglasijo v najkrajšem času v prodajalni ali pisarni konzumnega društva, v Spod. Šiški, Kolodvorska cesta 56.

Novice.

* Vojaška straža ustrelila čevljarja. Pri Nerevenu na Moravskem se je vojaški straži, topničarju Vamusch, 9. t. m. približal mož. Vojak je trikrat zaklical: Stoj!, a ker mož ni ubogal, je dvakrat ustrelil nanj in ga obakrat zadel. Mož je padel, a vstal in zopet šel proti topničarju, ki ga je na to s tretjim strelom usmrtil. Pri mrliču niso dobili nič orožja in nobene sumljive stvari. Dognali so, da je Vamusch ustrelil 39letnega čevljarja Franca Kalapa, ki je malo prej, preden je bil ustreljen, še v neki gostilni popival.

* Avstrija »pumpa«. Finančni midister Zaleski je sklenil s konzorcijem poštnohranilnega urada pogodbo za najetje posojila v znesku 125.000.000 K. Posojilo bo obrestovano s 4½ odstotkov. Zanimivo je, da se bo izdalo posojilo s pomočjo dveh ameriških velikih bank in sicer National City-banke in s pomočjo banke Kuhn, L&B in drugi; obe banki imata sedež v Novem Jorku. Ogrski finančni minister je sklenil z ogrsko splošno kreditno banko pogodbo, glasom katere se bodo izdajali 4½ % boni v znesku po 125.000.000 K. Posojilo se bo najelo pa v Nemčiji.

* Okrutnost na angleškem parniku. Španski listi poročajo iz Corune, da so na angleškem parniku »Brunswick« zalotili štiri tonike, ki so se brez voznih listkov vtihotapili na parnik, da se tako na cenen način prepeljejo v Ameriko. Kapitan je dal nato vse štiri zapreti v kabino, kjer jih je 5 dni pustil popolnoma brez vsake hrane. V skrajni sili so stradaljoči zlomili vrata in se na kolenih vlekli pred kapitanom ter ga prosili za kruh in delo. Kapitan je pa potegnil revolver in dva na mestu ustrelil, enega pa ranil. Trupla so v New Orleansu spravili na suho. Španska vlada stvar preiskuje.

* Ameriška sufragetka o ženski modni. Voditeljica ameriških sufragetk, Carrie Chapman Catt, ki se je pravkar vrnila iz Evrope, je potovanja, je imela v Novem Jorku predavanje, na katerem je strašno hrumela proti ženski modi.

Dejala je: »Zažite Vaše klobuke in modrce in nosite hlače, drugače ne boste nikdar svobodne. Amerikanske žene in dekleta so pohabljenе, hrbet imajo skrivljen njihov boki so robati vsled modrca in grozne obleke. Domišljujemo si, da smo lepe, v resnici smo pa strašno grde, ker smo spačene in nenaravne in Kitajke nas prekašajo v lepoti. Kitajka ima obleko, da se lahko svobodno giblje. Kitajka leti lahko po stopnicah, pleza lahko in leta, vedno je mična in naravna. Amerikanska žena ni drugega nego pohabljen okostnjak, čez katerega obeša evropska šivilja svoje fantastične cunjе. Nismo žene, nismo matere, nismo tovarišice svojih mož, prav nič drugega nismo nego smešne sužnje svojih šivilj. Samo da plačujemo to suženstvo z denarjem svojih mož. Pred vsem: Proč s klobuki! Vse svobodnejše srečnejše bomo in zdravejše, če ne bomo nosile več teh groznih, smešnih zmašil, ki nimajo nobenega namena. Najprej se moramo emancipirati od šivilj potem se bomo emancipirale tudi od mož. Milarde, ki jih izmehamo za klobuke in toalete, dajmo raje za agitacijo za volilno pravico. Potem bomo manj smešne, a bolj spoštovane in uspešnejše.« Če bodo Amerikanke navdušene od teh resničnih besed, je zelo dvomljivo, najbrže tudi Evropejke ne.

* **Razredodelavske organizacije na Balkanu.** Sedaj, ko ves svet gleda na Balkan, bo prav, če podamo našim čitateljem nekaj števil o delavskih organizacijah na Balkanu, ki jih posnemamo iz poročila mednarodnega tajništva. Na Grškem je delavsko gibanje še v povojih, zato, ker je tam industrija malo razvita. Kar je delavskega gibanja, je koncentrirano v Atenah. — Na Bolgarskem štejejo delavske organizacije 30.000 članov, od teh jih je največ zidarjev, tiskarjev, mizarjev, kovinarjev, trgovskih uradnikov, pekov, transportnih in tobačnih delavcev. Centrala je v Sofiji; tajnik je sodrug Dimitrov. — V Srbiji je 7418 organiziranih delavcev. Ta država je pretežno agrarna. Industrija se je šele začela razvijati. Delavske razmere so žalostne. Delovni čas je dolg. V nekaterih krajih delajo do 20 ur na dan. Plače so zelo nizke, v nekaterih krajih zaslužijo le 50 vinarjev na dan. Skoro po celi Srbiji morajo delavci napraviti z gospodarji pogodbo, na šest mesecev do enega leta, po kateri je delavec prisiljen živeti in spati pri podjetniku. Od 36.796 delavcev je 22.269, ki so na hrani pri podjetnikih. Nasproti nizkim mezdam je življenje zelo drago in sicer zato, ker so davki visoki, ki dosežejo na olju 35,60, na rižu 6,70, na kavi 124, na sladkorju 200 odstotkov. Razentega je velika brezposelnost. Vzlic temu naraščajo in se utrjujejo delavske organizacije in socialistična ideja. Stranka in strokovne organizacije imajo svoje skupno glasilo. Leta 1910 se je pričelo gibanje tudi med ženstvom, ki so pričele izdajati svoj list. Najmočnejše so organizacije zidarjev, rudarjev in kovinarjev. Strokovni tajnik je sodrug D. Lapčević. Kakor v Bolgariji, tako se tudi v Srbiji delavske organizacije polagoma razvijajo. Sedaj pa še preti nevarnost, da bo vojna delavskemu gibanju za več let škodovala in strokovne organizacije oslabil.

* **Kako razširja ruska vlada kulturo.** Izredne ruske razmere bodo v prihodnjem tednu zopet za eno pridobitev bogatejše. Znano je, da je prodaja žganja na Ruskem državni monopol. Vse žganjarje so državna last. Ministrski svet je sedaj sklenil, da bodo po žganjarnah prodajali tudi knjige. Kako gniljiva skrb ruske vlade! Vlada bo izdelala natančen seznam knjig, brošur in letakov, ki jih bodo razpečavali po »šnoparijah«. Kdor bi pa prodajal druge knjige, izgubi koncesijo. S tem hočejo najbrže omejiti razpečevanje knjig, ki niso za ljudstvo »primerne« in ki jih sedaj kolporterji prinašajo v najoddaljenejša ruska sela. Sedaj bo torej šel po izobrazbi hrepeneč Rus v »kasjonko«, kjer mu bo podaril gostilničar, če bo kupil dovolj knjig, frakelček žganja in nasprotno bo vztrajnim pivcem za spodbudo daroval pobožen letak ali pa patriotično knjigo. Da niso dume nadlegovali s to malenkostjo, to ima prav tehten vzrok. Spomladi je že hotel finančni minister, da bi prodajali po žganjetočih tudi sladkor, a poslanci so se odločno uprli tej nakani, ker se privablja s tem v te zastrupljevalnice tudi ljudje, ki drugače ne zahajajo v žganjarne. Kdor pozna ruske pivske običaje, ve, da naravnost silijo, celo otroke in sploh vsakega, ki stopi v žganjarno, da izpije kozarček. Najbrže misli vlada, da bo vodka združena z »dobro dušno hrano«, ki jo bodo zvarili vladni kuharji, močno povzdignila rusko kulturo in civilizacijo.

* **Doživljaji dunajskega inženirja.** Na Dunaj se je vrnil pred nekaj dnevi inženir Marko Jonas, ki je bil čez eno leto v Skoplju zaposlen pri gradbi železnice. On pripoveduje: Dne 24. oktobra sem bil v Seminište Han, kakih 30 kilometrov od Skoplja. Zjutraj na vse zgodaj me pokliče moj sluga Osman, velikan Arnavt in mi zakliče v sobo: Gospod hitro vstanite; iti moramo v Skoplje. Srbi pridejo! Jaz nisem mogel tega verjeti, toda na ulici sem videl celo trumo vojakov, ki so pribežali izpred Kumanova in bežali proti Skoplju. Povedali so nam ti, da so Srbi zmagali Turke in prodirajo silno hitro naprej. — Odjahali smo. Na cesti se je trlo bežečih turških vojakov. Razbiti so bili voji in razcapani, sestradani, nad njimi pa so krokali gavrani svojo mrtvaško pesem. Vlekli so se bolj kot šli, konji in jezdeci so padali v jarek in prosili milosti, dasi še ni bilo Srbov v bližini. Zjutraj okolo 7. smo dospeli v Skoplje. V mestu je vladalo silno vznemirjenje. Ulice so bile polne Arnavtov in pobeglih tur-

ških vojakov. Kristjani so se poskrili v svojih stanovanjih, ker so se bali, da bi jih Turki ne masakrirali. Šel sem v centralno stavbno pisarno, kamor smo se zaprli in čakali. Pripravljeni smo bili na vse. — Ceste so se vedno bolj polnile z begunci. Situacija je postajala vedno bolj resna in nevarnejša. Strah je zavladal nad celim mestom. Balo so se Turki, bali Arnavti in v strahu so se poskrili kristjani. Neprestano so prihajali v mesto begunci, ki so poročali o silnem porazu turške armade in o prodiranju Srbov. Poveljnik artiljerije v Skoplju se je vendar toliko junajčil, da je peljal svoje topničarstvo (18 topov) pred kolodvor. Stali so tam turški vojniki in čakali. Toda na obrazih se jim je poznal strah, strah, ki je prevzel vse prebivalstvo. Mi smo želeli v naši hiši in čakali kaj se zgodi. Da počti v Skoplju strel ni nič posebnega. Prebivalci so tega vajeni, ne razburjajo se, kvečjemu, da se umaknejo sosedu v svoje hiše in zapro vrata. V tem slučaju, pa je počil strel, ki je bil usoden. Videli smo po streli vojake, ko so brez povelja instinktivno z mrzlično hitrostjo razpregli konje, jih zasedli in pobegnili iz mesta. Ostali so samo topovi. Naenkrat je postalo mesto mrtvo, kot bi bilo zakleto, kristjani in Turki so bili poskriti in zabarikadirani v svojih hišah, vojniki so pobegnili, in le peket posameznega jezdeca, turškega beguna, ki je dirjal skozi mesto, je semtertja moti grobno tišino, ki je zavladala nenadoma nad mestom. — Čakali smo in čakali, toda zaman, Srbov ni bilo. Drugo jutro so se pojavili na trgu in kolodvoru Turki domačini. Napadli so kolodvor, kradli po mestu, da celo granate so nosili domov, češ, kar je ljudstvo plačalo je naše, če so vojaki pobegnili. Kristjani se niso smeli pokazati na ulico, kdor pa se je predrznil to storiti, je plačal z življenjem ali vsaj s težkimi ranami. Silno težko smo pričakovali prihod Srbov. V mestu je zavladala popolna anarhija in bati se je bilo, da se prične splošen pokol. Končno popoldne enkrat po mučnem čakanju sta prišla v mesto dva srbska jezdeca. Bliža se mestu srbska armada, na čelu ji prestolonaslednik Aleksander. Poslaniki in konzuli v Skoplju so šli izven mesta, da sprejmejo srbskega prestolonaslednika, in da ga prosijo, da naj hitro napravi v mestu red in napravi konec temu neznosnemu stanju. Med tem se je razširila ta novica po mestu, Turki so se poskrili, Bolgari in Srbi pa so šli na ulice, okrasili so v naglici hiše s cvetjem in zastavami. Sprejem Aleksandra in srbske armade je bil sijajen. Srbi so v kratkem napravili red v mestu. Priznati se jim mora, da so izvrstni organizatorji. Železnica, trgovine, denarni zavodi vse je naenkrat oživelo. Vse vesti o srbskih masakrih so neresnične.

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdaja in založba »Zarje«.
Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Moderna veda in socializem

Napisal Enrico Ferri. Poslovenit M. J.č.

To knjigo toplo priporočamo. Cena 1-20 K.
Dobi se v vseh knjigarnah in v založbi »Zarje«.

Žepni koledar

za delavce sploh in prometne uslužbence
za navadno leto 1913.

Ta žepni koledar je obsežnejši od dosedanjih in je jako primeren za vsakdanjo rabo. Razpošiljati se začne najkasneje 15. novembra. — Vsebinska: Koledar. — Dohodki in stroški. — Kolkovne lestvice. — Inozemske denarne vrednosti v kronski veljavi. — Množilna razpredelnica. — Stare in nove mere. — Koliko plačam osebne dohodnine. — Koliko plačam vojne takse. — Poštni in brzojavni tarif. — Dr. Viktor Adler. — Demon alkohol. — Dolžina železnice in brzojavnih naprav cele zemlje. — Priporočljive knjige založbe »Zarje«. — Najvažnejše določbe v zavarovalnici proti nezgodam. — Novi mezdni zakon za rudništvo. — Stavke v Avstriji leta 1911. — Dolžine raznih železnice na zemlji. — Tri Askereve pesmi: Poslednji akord, Svetnica, Karnevalska balada. — Za »Zarje«. — Največja mesta na zemlji. — Obrtna sodišča v južnih avstrijskih deželah. — Obrtna nadzornišтва v južnih avstrijskih deželah. — Pisatelj Ivan Cankar (slika). Pomen nekaterih parlamentarnih besed. — Napoleon Bonaparte (aforizmi ob stoletnici). — Beleške za vsak dan v letu. — Oglasi.

Cena posameznim izvodom 1 K, po pošti 10 vinarjev več. Z naročilom po pošti je najbolje poslati tudi denar, da se ne povečajo (s priporocilom) poštni stroški. Dobival se bo pri upravi »Zarje« v Ljubljani po zaupnikih.

Najnovejše! Najnovejše

Maksim Gorkij

„Mati“.

Cena K 4.—.

To pohvalno delo slavnega ruskega pisatelja je izšlo te dni. Dobiva se po vseh knjigarnah, kakor tudi v založbi »Zarje« v Ljubljani, ki je knjigo založila in izdala.

Ali sem »Zarji« že pridobil novega naročnika?

Važno za vsakega delavca!
Izšlo je že vseh 5 zvezkov dela

Temeljna načela socialne demokracije

(Erfurtski program).

Napisal Karol Kautsky. — Poslovenit Anton Kristan (1-4) in F. P. (zvezek).

Cena vsem zvezkom K 1-70. — Posamezni zvezki imajo naslove: I. Kdo uničuje proizvodnjo v malem? Cena 30 vin. II. Proletariat. Cena vin. III. Kapitalistični razred. Cena 30 vin. IV. Država prihodnosti. Cena 40 vin. V. Razredni boj. Cena 40 vin. Dobi se v vseh knjigarnah kakor tudi v založbi »Zarje«.

St. 919/pr.

Razglas.

Podpisani mestni magistrat daje v smislu razpisa c. kr. deželnega predsedstva z dné 14. t. m. št. 3905/pr. občinstvu nastopno na znanje:

Vse železniške proge so zasedle vojaške straže.

Le-te imajo novelje, da ustavijo in aretujejo vsakogar, kdor bi se potikal v bližini železniške proge, odnosno po njej hodil, ne da bi se zamogel zadostno izkazati, ter da rabijo orožje proti vsakomur, ki bi v svrhu prepredenja aretacije hotel pobegniti, odnosno ne bi obstal na prvi poziv: »Halt! wer da?«.

Mestni magistrat v Ljubljani,

dné 14. decembra 1912.

Zupan:

Dr. Ivan Tavčar l. r.

Družinski koledar

s slikami za navadno leto 1913.

ki ga je izdala in založila

Splošna delavska zveza »Vzajemnost« za Kranjsko in Ljubljani.

Vsebinska:

Libertaire: V zadnji uri (uvodna pesem). — Kalendar. — Beleške. — Splošni kalendar. — Poštni, brzojavni in telefonske določbe. — Kolkovne lestvice. — Določila za kolkovanje listin, spisov, računov, knjig itd. — Dohodniški davki (tabela). — Krone v markah in dolarjih ter obratno (tabela). — Vojška taksa (tabela). — Letni obzor. — Slavko Filipič: Luči! (pesem). — Ivan Cankar: Soplek cvetic. — Milka: Ne sanjajte! (pesem). — C. Fl. Golar: Ljubica iz tovarne. — Petöfi-Josipov: Sanje (pesem). — Vox-J. Molek, Chicago: Pripovedka. — Evica Rubič: Solnčna dežela (pesem). — Dr. Robert Danneberg: Delavčeva usoda. — R. Korngold-J. Molek, Chicago: Zadnja noč (slika iz ameriških delavskih bojev). — Bojna pesem svobode (zgodovinska črtica). — Ferd. Ha-nusch: Na potovanju. — Evgen V. Debs: Utrinki. — Ivan Cankar: Od Vrhnike do Borovnice. — P. F.: V naravo! — Jamski tajnik H. And. Perko: Svetovnoznana Postojnska jama, Etnin Kristan: Na planini! (pesem). — (gn. A. Štebi: Črtica o zrakoplovstvu. — Moderna reklama poučen sestavek za čitatelje listov). — D. M.: Spomini. (Odlomki iz predavanja sodr. M. Cobala v Ljubljani, »Vzajemnost« dne 16. oktobra 1912). — Melhior Cobal: Pogled v preteklost rudarske organizacije na Slovenskem. — Jakob Škerbec: Strokovna organizacija pekovskih pomočnikov na Slovenskem. — Frank Petrič, Chicago: Nekaj splošne zgodovine socialističnega gibanja v Ameriki. — Alojzija Štebi: Ali si socialistinja? — Strokovne organizacije in socializem. — Dr. Anton Dermota: O obrtnih sodiščih. — Za časopisje (poučen sestavek). — Oglasi in beleške.

Slike:

12 koledarskih in več drugih vinjet. Dr. vitez Hochen burger. — Nikolaj Njegus Vavrak. — Grof Karel Stürgkh. — Poslanec Franc Silberer. — Dr. Viktor Adler. — Ljubljanske nune Uršulinke gredo na volišče. — Orožništvo razganja z nasajenimi bajonetmi radovedneže pred ljubljanskim ženskim voliščem. — Sprevid tržaških in ljubljanskih sodrugov na Dunajski cesti (cela stran). — Pozdravni govori pred »Narodnim domom«. — Valentin Pittoni. — Giovanni Oliva. — Ivan Stravs, župan mesta Idrije. — Opozicionalni ogrski poslanci gredo skupno pod vodstvom grofa Apponyja v parlament. — Vojaštvo straži ogrski parlament. — Ogrski opozicionalni poslanec Kovacs. — Diktator Hrvaške, Slavko pl. Cuvaj. — Avgust Bebel. — Italijansko laborišče v oazi. — Italijanska straža opazuje gibanje v nasprotnem taboru. — Umoreni ruski ministri predsednik Stolipin. — Evgen V. Debs, soc. preds. kandidat v Združenih državah. — Emil Seidel, soc. podpreds. kand. v Združenih državah. — Voljaštvo na trgu pred parlamentom v Teheranu. — Ljubica iz tovarne (2 slike). — »Da veš: Ti si naš kandidat«. — Planinske kočje »Prijeteljev prirode« (5 slik). — Slike iz Postojnske jame (8 slik). — Razne vrste zrakoplovov in letalnih strojev (5 slik). — E. Rusjan. — France Zelez. — Anton Grablovic. — »Delavsko izobraževalno društvo« v Ljubljani 1. 1881. — Rok Drogenik. — Praznovanje danika v Zagorju 1. 1903. — Etnin Kristan (slika). — Josip Kopač. — Ignjat Mihveč. — Tatarski zob. — »Vzajemnost« v Mostah. — Melhior Cobal. — Andrej Cankar. — Skupina slov. vodilnih sodrugov v Chicagu. Slov. soc. klub št. 27 v Clevelandu. — Slov. soc. pevski zbor v Milwaukee. — Delavske hiše v Ljubljani.

»Družinski koledar« obsega nad 13 tiskovnih pol v veliki osmerki (nad 210 strani) in je trdo vezan v krasne izvirne platnice. Koledar je izredno pripraven tudi za pisarne, ker obsega najpopolnejše določbe splošne vrednosti.

Cena: 1 izvod 1-20 K, po pošti 0 vin. več; 50—100 izvodov za organizacije po 1 K; nad 100 izvodov po 95 vin. Na naročila brez denarja se ne ozira. Pošilja se tudi po povzetju. V kolportžo (proti poznejšemu obračunu) se pošilja le organizacijam na pisмено naročilo, opremljeno z društvenim pečatom in podpisom predsednika in blagajnika. Od kolportža preostalih koledarjev se ne vzame nazaj.

Naslov. za naročbe:

Zveza »Vzajemnost« v Ljubljani.

Ameriški sodrugji, za katere je prirejena posebna izdaja, dobe »Družinski koledar« pri »Jugoslovanski socialni tiskovni družbi« v Chicagu. — Cena enemu izvodu 30 centov.

„SLAVIJA“

VZAJEMNO ZAVAROVALNA BANKA V PRAGI,

pogodbe, posebno za življenje in proti požaru le pri njej. — BANKA »SLAVIJA« ima posebno ugodne pogoje in prikladne načine za zavarovanje življenja. Njeni tarifni zbirniki, ki so v uporabi vseh evropskih in ameriških zavarovalnic, so najcenejši. On razpošilja tudi letne izdatke svojim članom. Življenjske police banke »Slavija« so neizpodbitne in nezapadle. Osnovna podlaga »Slavija« narodna družina in organizacije, prispeva k narodnim dobrodelnim namenom in stremi za izboljšanjem in osposovitvijo narodnega gospodarstva. Ogromni rezervni fond K 64 milijonov jamčijo za popolno varnost. Cistega dobička je do sedaj izplačala svojim članom življenjskega oddelka K 2.495.719. Kapitalij in škod pa je do sedaj izplačala K 109.356.861. — Vsa poljsnila daje ter cenike in razkila razpošilja drage volje in poštine prosto.

GENERALNI ZASTOP »SLAVIJE« VZAJEMNO ZAVAROVALNE BANKE V LJUBLJANI.